

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

AN APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS FOR THE FAMILY DEVELOPMENT OF THE WAT KLANGMAI COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระพงษ์สวัสดิ์ กตกิจโจ (ชวตชุม)

Phra Pongsawsa Katakijjo (Chuadchum)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: pongsawasd@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาหลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล และนำข้อมูลจากที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า: 1) ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ วิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมประเพณีเพื่อพัฒนาสู่ความก้าวหน้าและพัฒนาต่อไป 2) หลักอริยสัจ 4 คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นระบบใหญ่ที่สามารถทำให้เข้าใจชีวิตและครอบคลุมกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอันประกอบด้วย 4 ประการ คือ 2.1) ทุกข์ ระบุปัญหา 2.2) สมุทัย วิเคราะห์ต้นเหตุ 2.3) นิโรธ ตั้งเป้าหมาย และ 2.4) มรรค วางแผนแนวทางแก้ไข 3) หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยแก้ปัญหาปัญหาครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ และความปรองดอง ให้มองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแผนแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวสร้างความรัก ความเข้าใจ ทำให้มองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์, อริยสัจ 4, การพัฒนาครอบครัว, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the concept of family development in the Wat Klang Mai community, Mueang District, Surat Thani Province, 2) to study the Four Noble Truths as they appear in Buddhist scriptures, and 3) to apply the Four Noble Truths for the family development of the Wat Klang Mai community, Mueang District, Surat Thani Province. This is a qualitative research in which the researcher had surveyed and collected data through in-depth interviews. Data analysis and conclusion by analyzing all the data obtained. Synthesize the results and present them in the form of descriptive narratives. The results of the research were as follows: 1) Family is a group of people who live together, have a bond with each other, have love and goodwill for each other, are related by blood or law. It is a basic social institution that plays a role in refining family members through the process of learning, daily lifestyle, culture and tradition to develop for progress and further development. 2) The Four Noble Truths are Buddhist principles that are considered to be a large system that can help you understand life and cover the process of solving problems, which consists of 4 points: 1) Dukkha to identify the problem, 2) Samudaya to analyze the root cause, 3) nirodha to set goals and 4) Magga to plan solutions 3) The Four Noble Truths is a principle that helps solve family problems effectively. It can help build understanding and harmony to look at family problems systematically. Find out why with this principle, it can solve problems and develop families, create love, understanding, and make problems clearly visible. Understand the causes and work together to solve them in a constructive way, with the goal of restoring peace and good relationships in the family and living together in a sustainable way.

Keywords: Application, Four Noble Truths, Family Development, Community

บทนำ

สังคม ชุมชน มีพื้นฐานมาจากสถาบันครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง (โฆสิต ปนเปยมรัชฎ, 2532) เพราะครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดทางสังคมเป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินชีวิตของคนในสังคม แต่ถ้าสถาบันครอบครัวไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ ก็จะทำให้ระบบสังคมไทยอ่อนแอลงไปด้วย จะเห็นได้ว่าถึงแม้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาจะถูกประเมินจากภายนอกว่า สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยอยู่ในภาวะที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นก็ตาม แต่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เป็นการสร้างความมั่นคง และความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวยังมีความจำเป็นอยู่มากสำหรับสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันความสำคัญของการมีชีวิตคู่คือการแบ่งเบาภาระของกันและกันของชายหญิง เป็นกระบวนการศึกษาสัจธรรมชีวิต ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะในชีวิตครอบครัวจะต้องประสบกับภาวะต่าง ๆ มากมาย อันเป็นเครื่องมือสำหรับศึกษาธรรมะ เป็นคู่ร่วมเดินทางเพื่อไปสู่เป้าหมายชีวิต จนถึงสูงสุดคือ

พระนิพพาน อีกทั้งยังมีบุตรซึ่งเป็นทายาทสำหรับเดินทางไปสู่เป้าหมายตามรอยทางของบิดามารดา (พุทธทาสภิกขุ, 2530)

สถาบันครอบครัวยังทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามสังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และในขณะเดียวกัน คำว่าครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ครอบครัวยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือ ดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติที่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิก และสถาบันครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภคและการออม รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็ง ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลพวงมาจากการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี จากการพัฒนาจะเห็นได้ว่าบุคคลในครอบครัวมีความสุขสบายด้านวัตถุมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลงไป ความผูกพันกันในเชิงความรู้สึกและอารมณ์น้อยลง สมาชิกในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวลดน้อยลง สิ่งที่ตามมา คือ ตัวปัญหาของครอบครัวที่มีมากมายในปัจจุบันที่เห็นได้จากข่าวและสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการข่มขืน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเด็กกำพร้า ปัญหารายได้ ปัญหาการทำร้ายร่างกาย ปัญหาเล็กเล็กขโมยน้อย ปัญหาเด็กถูกทิ้ง ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหาเด็กท้องก่อนวัยอันควร เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นับได้ว่าเป็นปัญหาที่ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคงและขาดเสถียรภาพในการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุขที่สมบูรณ์ได้ ดังนั้นจากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ที่อ้างอิงมาทั้งหมด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขและพัฒนาครอบครัวให้สมบูรณ์แบบเพื่อการดำเนินชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวให้มีความสุขและมีความสุขในการใช้ชีวิต หลักอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (วิ.ม. 4/12/23) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ 1) ทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก 2) สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด 3) นิโรธ ความดับทุกข์ 4) มรรค ทางแห่งความดับทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) หลักอริยสัจ 4 ช่วยให้ครอบครัวเข้าใจปัญหา (ทุกข์) ที่เกิดขึ้น เช่น ความขัดแย้งหรือความเครียดเรียนรู้สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) เช่น ความเห็นแก่ตัวหรือความไม่เข้าใจกันพยายามดับเหตุแห่งปัญหา (นิโรธ) ด้วยการให้อภัยและปรับความเข้าใจและดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (มรรค) เพื่อสร้างความรักและความสงบในครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งหลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องนำทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิต หากปฏิบัติตามอย่างจริงจังจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างมาก เพราะอริยสัจ 4 เป็นหลักแห่งการพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้า และยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบุคคลทั่วไปในสังคมได้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดับทุกข์ในชีวิตประจำวัน เพราะการดำเนินชีวิตของความเป็นมนุษย์ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินไปอย่างไร้จุดหมายเท่านั้น แต่จะต้องทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่าหรือเป็นชีวิตที่ประเสริฐด้วยการปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 ตามแนวทางหลักพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาหลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษา 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary study) จากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field study) จะใช้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน จำนวน 5 คน ตัวแทนประชาชนในชุมชน จำนวน 9 คน รวม 20 คน

วิธีการเก็บข้อมูล 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่าง ๆ 3) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

- ตัวแทนพระสงฆ์ 6 รูป
- ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน 5 คน
- ตัวแทนประชาชน 9 คน

รวมทั้งหมด 20 คน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ วิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวในชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบครัวถือเป็นหน่วยพื้นฐานตามธรรมชาติของสังคม ครอบครัวมีความผูกพันทางใจและวัฒนธรรม สมาชิกอาศัยร่วมกัน ร่วมทั้งการพึ่งพาทางเศรษฐกิจและสังคม และเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือสายเลือด บทบาทของครอบครัวในงานวิจัยนี้จึงเน้นที่การกลมเกลียวจริยธรรม ควบคุมดูแลพฤติกรรมสมาชิก และหล่อหลอมค่านิยมของสังคม รวมทั้งช่วยเหลือกันด้านเศรษฐกิจให้สมาชิกมีความมั่นคงมากขึ้น นอกจากนี้ บางครอบครัวอาจมีสมาชิกข้ามรุ่น เช่น ครอบครัวขยายที่มีปู่ย่าตายายอาศัยร่วมกับหลาน สะท้อนภาพสายสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างคนในครอบครัว ลักษณะเฉพาะของชุมชนวัดกลางใหม่ ชุมชนวัดกลางใหม่ตั้งอยู่ในตำบลมะขามเตี้ย อำเภอมืองสุราษฎร์

ธานี เป็นชุมชนชนบทเกษตรกรรมที่สมาชิกส่วนใหญ่มีเครือญาติอยู่ใกล้ชิดกัน มีวิถีชีวิตแบบร่วมมือกันตามแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนนี้ให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่นและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดกลางใหม่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน (ชาวบ้านนับถือพระพุทธศาสนา มีงานบุญประเพณีสืบทอดมา) ลักษณะร่วมกันของชุมชนไทยแบบดั้งเดิมพบได้ในชุมชนอื่น เช่น ชุมชนคีรีวงที่ชาวบ้านมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยวัดเป็นจุดรวมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมประจำชุมชน เพรมเวธิกรภูมิศาสตร์ของตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองฯ เป็นพื้นที่ชนบทใกล้ตัวเมืองสุราษฎร์ธานี จึงสร้างบริบทที่ชุมชนมีการผลิตทางการเกษตรและประเพณีเกี่ยวเนื่องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น (เช่น งานบุญตามฤดูกาลและวิถีการเก็บเกี่ยวในสวนผลไม้ท้องถิ่น) กล่าวได้ว่า ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสมาชิก มีหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ วิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมประเพณี ครอบครัวจึงเป็นรากฐานสำคัญของการก่อรูปพฤติกรรมของสมาชิกให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ทางสังคม ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของ ชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานียังประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัวซึ่งการปัญหาครอบครัวในชุมชนเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีผลกระทบทั้งต่อบุคคลและสังคม การวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดและการดำเนินการแก้ไขที่สอดคล้องกับต้นเหตุของปัญหาจะช่วยสร้างความมั่นคงและความสงบสุขให้กับทั้งครอบครัวและชุมชนโดยในทีพจะสรุปปัญหาได้ 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านติดยาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านการหย่าร้าง

2. หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหลักอริยสัจ 4 ถือเป็นแก่นแกนคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงขั้นพื้นฐานของชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองและนำมาเผยแผ่เพื่อให้มนุษย์สามารถคลี่คลายความทุกข์ได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ “ทุกข์” คือ สภาพความไม่สบายกายและใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เช่น ความเจ็บป่วย การพลัดพราก และความผิดหวัง “สมุทัย” คือ ต้นตอของความทุกข์ ซึ่งเกิดจากความอยาก ความยึดติด และความกระหายต่อสิ่งต่าง ๆ “นิโรธ” หมายถึง สภาวะที่ความทุกข์สิ้นสุดลงได้จริง เมื่อสามารถตัดวงจรแห่งตัณหาได้อย่างสิ้นเชิง และ “มรรค” คือ แนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงการดับทุกข์อย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักมัชฌิมาปฏิบัติ หรือทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยองค์คุณแปดประการที่ครอบคลุมด้านพฤติกรรม ความคิด และจิตใจ หลักธรรมนี้มีใช้เพียงทฤษฎีทางศาสนา แต่เป็นแผนชีวิตที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความสงบภายใน และมีความเข้าใจต่อธรรมชาติของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มต้นจากการยอมรับปัญหา มองเห็นต้นเหตุ วางเป้าหมายเพื่อความพ้นทุกข์ และลงมือดำเนินการตามทางแห่งปัญญามีสติและสมถะ ดังนั้น ในคำสอนเรื่องอริยสัจ 4 นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ซึ่งเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุและผลทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ดังที่ท่านพระอัสสชิเถระ (พระเถระรูปสุดท้ายในกลุ่มพระปัญจวัคคีย์) สรุปแสดงแก่พระสารีบุตรเมื่อครั้งยังเป็นอุบาสกปริพาชก ความว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแก่เหตุ พระตถาคตทรงตรัสแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้ พร้อมทั้งแสดงหลักการตรวจสอบ (ญาณ 3) เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดับทุกข์หรือแก้ปัญหาตามกระบวนการของอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

3. การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาวและส่งผลถึงการพัฒนาคครอบครัวการศึกษานี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครอบครัวในชุมชนวัดกลางใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเน้นการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว และเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วยการระบุปัญหา (ทุกข์) การค้นหาต้นเหตุ (สมุทัย) การตั้งเป้าหมายแห่งการดับทุกข์ (นิโรธ) และการดำเนินแนวทางสู่เป้าหมาย (มรรค) ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น ในการจัดการปัญหาเสพติด อริยสัจ 4 ช่วยให้ชุมชนเข้าใจสภาพปัญหาอย่างถ่องแท้ วิเคราะห์สาเหตุอย่างลึกซึ้ง และออกแบบแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การเสริมสร้างความรู้ หรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า หลักธรรมนี้สามารถขยายผลไปใช้ในบริบทของครอบครัวและเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แก้ไขความขัดแย้ง และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาเสพติดเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ติดยาเข้าใจและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการตระหนักถึง ทุกข์ ว่าการเสพยาเข้ามาซึ่งความเจ็บปวดทั้งทางกายและใจ รวมถึงผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม จากนั้นพิจารณา สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น ความเครียด สภาพแวดล้อม หรือการขาดความรักและความเข้าใจ เมื่อรู้สาเหตุแล้ว จึงมุ่งไปสู่ นิโรธ หรือการดับทุกข์ โดยตั้งเป้าหมายอย่างถาวร สุดท้ายคือการปฏิบัติ มรรค หรือแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เช่น การมีสติ สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เสพยาสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองและดำเนินชีวิตใหม่ได้อย่างมั่นคง ทั้งยังป้องกันไม่ให้นวนกลับไปสู่วังวนเดิมอีกด้วย การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจสามารถช่วยให้บุคคลและสังคมเข้าใจและหาทางออกอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการยอมรับ ทุกข์ คือ ความลำบากจากปัญหาเศรษฐกิจ เช่น หนี้สิน รายได้น้อย หรือค่าครองชีพสูง จากนั้นพิจารณา สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น การใช้เงินเกินตัว ขาดการวางแผน หรือระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม เมื่อเข้าใจต้นตอแล้ว จึงมุ่งสู่ นิโรธ คือ การคลี่คลายปัญหา เช่น การสร้างรายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย และปลดหนี้ สุดท้ายคือการปฏิบัติ มรรค โดยดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัยทางการเงิน และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การใช้หลักธรรมนี้จะช่วยให้คนสามารถฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายช่วยให้คู่สมรสเข้าใจปัญหายาอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการยอมรับ ทุกข์ คือ ความทุกข์จากชีวิตคู่ที่ไม่มีความสุข ขัดแย้ง หรือไม่เข้าใจกัน ต่อมาคือ สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น การขาดการสื่อสาร ความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน หรือบุคคลที่สาม เมื่อรู้สาเหตุแล้วจึงหาทาง นิโรธ หรือการดับทุกข์ เช่น การให้อภัย การปรับตัว และหาทางคืนดี สุดท้ายคือ มรรค หรือแนวทางแก้ไข เช่น การพูดคุยอย่างสันติ การใช้หลักธรรม เช่น ความอดทน เมตตา และสัมมาทิฐิ การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้จะช่วยให้ชีวิตคู่กลับมาสงบและมั่นคงมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า อริยสัจ 4 (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประยุกต์ใช้กับปัญหาครอบครัว สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ ความปรองดอง และการแก้ปัญหา ช่วยให้เรามองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้ ครอบครัวสามารถสร้างความเข้าใจ ความรัก การนำอริยสัจ 4 มาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวจะทำให้สามารถมองเห็นปัญหาได้

อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

การพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังคงเป็นชุมชนที่ยังประสบปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายภายในครอบครัวที่ส่งผลโดยตรงต่อชุมชน สังคมทั้ง ปัญหาด้านติดยาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านการหย่าร้าง เป็นต้น โดยการพัฒนาครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคม การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวต้องคำนึงถึงทั้งบริบทของแต่ละครอบครัว และต้องมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย” ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวไทยที่ครอบคลุม 4 ประเด็น ได้แก่ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือ และการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่าง ๆ การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจาใจ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56 (กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา ได้วิจัยเรื่อง “โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาเรื่องการพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา พบว่าหลักธรรมที่นำมาใช้ในโปรแกรมประกอบด้วย 2 หลักธรรม คือ 1) พรหมวิหาร 4 2) ไตรสิกขา โดยออกแบบกิจกรรมภายใต้กรอบภาวนา 4 ได้แก่ การพัฒนาทางกาย การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทางจิตใจ และการพัฒนาทางปัญญา และหลักจิตวิทยา คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูรา 2) โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา ผ่านประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย 9 กิจกรรม คือ 1) บ้านของฉัน 2) ธรรมะเจริญใจ 3) นิทานสอนใจ 4) คู่มือสร้างสรรค์ 5) ธรรมสู่นิราศ 6) ธรรมรับอรุณ 7) โยคะหัวเราะ 8) ครอบครัวสื่อสารสร้างสรรค์ 9) อาหารสร้างสุข และ 9) พ่อแม่วางใจ 5 ห้องแห่งชีวิต ออกแบบกิจกรรมโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูราบูรณาการกับแนวปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา และโยนิโสมนสิการ โดยฝึกวิธีคิดแบบสามัญลักษณะเข้าใจความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติด้วยหลักการและรูปแบบการสอนมาใช้จัดกิจกรรมแบบผสมผสาน เลือกใช้เทคนิคการดำเนินการ กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้พ่อแม่ได้การเรียนรู้ร่วมกับลูก ผ่านกิจกรรมและเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมมีการพัฒนาตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สามารถนำไปไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น (มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา, 2562)

หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ คือความทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่น ความเจ็บป่วย ความพลัดพราก ความผิดหวัง สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ คือ ต้นเหตุ ความอยากได้อะไรที่ไม่มีรู้จบนิโรธ ความดับทุกข์ คือ การดับต้นเหตุให้สิ้น มรรค หนทางสู่การดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หลักอริยสัจ 4 นี้สอนให้รู้เท่าทันความทุกข์ เข้าใจเหตุของทุกข์ และปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

จำเนียร กิ่งแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ ที่มีต่อความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าข่า จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมของนักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ความสามารถทางการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.5 (จำเนียร กิ่งแก้ว, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดอย่าง มีวิจารณญาณ ของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า 1) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.09 3) สามเณรที่เรียนโดย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.09 4) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ มีความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.09 6) สามเณรที่ เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา, 2560)

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความเข้าใจ ความอดทน และการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ การตระหนักถึงปัญหา การหาสาเหตุ การตั้งเป้าหมาย และการปฏิบัติที่ถูกต้อง จะช่วยให้ครอบครัวสร้างความสงบสุขได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้จึงมีส่วนในการพัฒนาทั้งตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจางตุรงค์ ฐิตญาโณ (พุลเกิด) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน บ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นการกล่าวถึงสถาบันที่เล็กที่สุดเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย มีหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม กฎกติกาทางสังคม แต่ครอบครัวในชุมชนสังคมปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการข่มขืน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ฯลฯ เป็นปัญหาที่ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคงเสถียรภาพในการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุข จำเป็นต้องแก้ไขพัฒนาครอบครัวให้สมบูรณ์เพื่อการดำเนินชีวิต 2) หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่แท้จริง 2.1) ทุกข์ (รู้ปัญหา), 2.2) สมุทัย (รู้สาเหตุ), 2.3) นิโรธ (รู้เป้าหมาย), 2.4) มรรค (รู้วิธีการ), และ 3) การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอนือคลอง จังหวัดกระบี่ 3.1) ปัญหาด้านครอบครัว 3.2) ปัญหาด้านยาเสพติด 3.3) ปัญหา

ด้านเศรษฐกิจ 3.4) ปัญหาด้านการหย่าร้าง (พระจางตุงค์ จิตญาโณ (พุลเกิด), 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิศ สวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ความจำการตีความการนำไปใช้การวิเคราะห์แยกแยะการประเมินค่าและความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้องค์ความรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนในการเรียนรู้ทางปัญญามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความจำ การสื่อความหมาย การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์แยกแยะ การประเมินค่า และความคิดสร้างสรรค์ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้พุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา นำไปพัฒนาการเรียนรู้แก่นักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 2.1) กำหนดปัญหา 2.2) การตั้งสมมติฐาน 2.3) การวิเคราะห์ข้อมูล 2.4) การทดลองและรวบรวมข้อมูล และกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 2.4.1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 2.4.2) การเรียนรู้ทักษะชีวิต 2.4.3) การเรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ 2.4.4) กิจกรรมที่สอนน้อง 2.3) เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษาประกอบด้วย 2.3.1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2.3.2) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่บูรณาการกับศาสตร์การเรียนรู้สมัยใหม่ 2.3.3) ตระหนักถึงการเรียนรู้ 2.3.4) สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยและสถานการณ์ปัจจุบัน 2.3.5) กระบวนการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ (สุทิศ สวัสดิ์, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้พัฒนาต่อไป โดยหลักอริยสัจ 4 คือ อันประกอบด้วย 1) ทุกข์ ระบุปัญหา 2) สมุทัย วิเคราะห์ต้นเหตุ 3) นิโรธ ตั้งเป้าหมาย และ 4) มรรค วางแผนแนวทางแก้ไขหลักอริยสัจ 4 แก้ปัญหายาเสพติดโดยเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ติดยาเข้าใจและแก้ไขปัญหายา แก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยช่วยให้บุคคลและสังคมเข้าใจและหาทางออกอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหการหย่าร้างโดยช่วยให้คู่สมรสเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการยอมรับและหากระบวนการแก้ปัญหาร่วมกัน หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยแก้ปัญหาปัญหายาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ และความปรองดองให้มองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแผนแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวสร้างความรัก ความเข้าใจ ทำให้มองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรมีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชนที่ยังขาดโอกาสและสร้างแหล่งเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา 2) ควรสนับสนุน การวิจัยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาต่อยอด และจัดดำเนินการสำหรับ ครอบครัว ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน 3) ควรพัฒนาส่งเสริมการนำหลักอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็น

ระบบทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ 1) ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมให้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อสร้างความรักความสามัคคีร่วมกันในครอบครัว 2) ควรมีการเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวเพื่อทราบถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกันในครอบครัว 3) ควรส่งเสริมการนำหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังเพื่อความความสุขของคนในครอบครัว นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 10(2), 151-168.
- โฆสิต ปนเปยมรัชฎ. (2532). การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ.
- จำเนียร กิ่งแก้ว. (2560). ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าข่าจังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระจาดุรงค์ ฐิตญาโณ (พุลเกิด). (2565). การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2530). ชีวิตคู่. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา. (2562). โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์.

สุทิศ สวัสดิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธวิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.